

یادی از دکتر محمد علی خنجی (به مناسبت چهلمین سال درگذشت دکتر محمد علی خنجی)

پدیدآورده (ها) : خنجی، عبدالله

ادبیات و زبانها :: بخارا :: فروردین - اردیبهشت 1391 - شماره 86

از 723 تا 728

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1000993>

دانلود شده توسط : فرزاد خرمشاهی

تاریخ دانلود : 18/06/1398

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

(به مناسبت چهلمین سال درگذشت دکتر محمدعلی خنجی)

۷۲۳

بخارا
سال یازدهم
شماره ۸۶
فروردین - اردیبهشت
۱۳۹۱

دکتر محمدعلی خنجی نویسنده و پژوهشگر مبارز و آگاه در سوم آذر ۱۳۰۴ شمسی در شهر منامه بحرین چشم به جهان گشود. مادرش شادروان زینب خنجی بانویی با ایمان، تحصیل کرده و روشن بین و از نسل عارف بزرگ فارس شیخ رکن الدین دانیال خنجی و پدرش شادروان استاد محمد امین خنجی یکی از دانشمندان عصر خود بود که در زمینه جغرافیا و تاریخ جنوب ایران تبحری فراوان داشت. وی دارای کتابخانه کاملی بود که برای فرزندان خود به میراث گذارد.

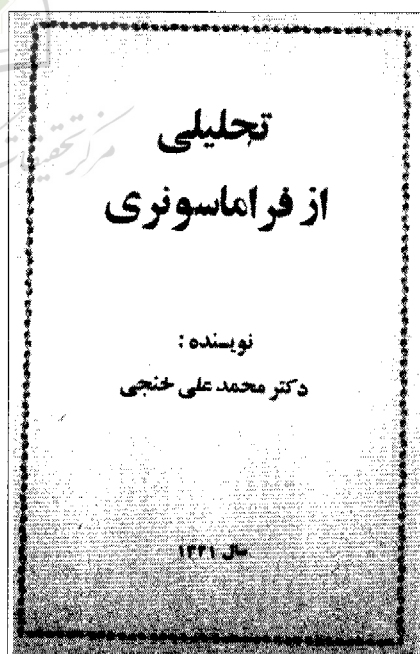
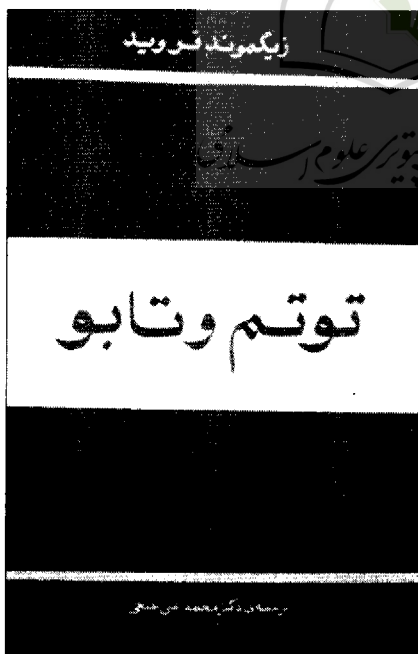
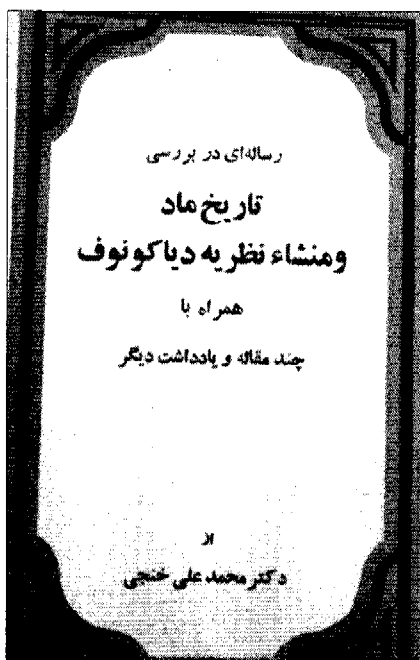
دکتر محمدعلی خنجی تحصیلات ابتدایی را در دبستان اتحادیه ملی ایرانیان بحرین - که پدرش از مؤسسين آن بود - گذراند و در سال ۱۳۱۸ به همراه خانواده به تهران مهاجرت کرد. وی در دوران تحصیلات متوسطه در دبیرستان علمیه، جذب حزب توده ایران شد. این فعالیت در زمان دانشجویی در دانشگاه تهران ادامه یافت. وی در سال ۱۳۲۶ از دانشکده حقوق موفق به اخذ درجه لیسانس در رشته قضایی گردید؛ در همان سال، در انشعاب از حزب توده که در اعتراض به برخی سیاستهای این سازمان بزرگ سیاسی بود با خلیل ملکی، دکترانور خامه ای، فریدون توللی، جلال آل احمد و... همراهی نمود. وی سپس جهت ادامه تحصیل به فرانسه عزیمت کرد و از دانشگاه پاریس موفق به اخذ درجه دکترای اقتصاد شد. زنده یاد دکتر خنجی پس از بازگشت به ایران در سال ۱۳۲۸ با جمعی از مبارزان نهضت ملی در مبارزه ملی شدن صنعت نفت به همکاری مؤثر پرداخت و در سازمان های وابسته به جبهه ملی، مشارکت کرد که مهمترین آنها سازمان دانشجویان و جوانان مبارز بود. همکاری

• دکتر محمدعلی خنجی

نزدیک وی با روزنامه شاهد در همین زمان آغاز شد. این روزنامه سیاسی، اجتماعی و انتقادی بارها به دلیل نشر حقایق و مطالب کوبنده، علیه دستگاه استبدادی حاکم توقیف شد. در اوج مبارزات دکتر مصدق علیه حکومت رزم آرا، «حزب زحمتکشان ملت ایران» با پیوستگی تعدادی از سازمانها و جمعیت‌های طرفدار و وابسته به جبهه ملی تشکیل شد و مبارزات گروههای بیشماری از مردم را در خود متمرکز کرد. شادروان دکتر خنجی نقش مؤثری در سازمان دهی این حزب برعهده گرفت و وقتی که پس از قیام سی تیر ۱۳۳۱، دکتر بقایی بنای ناسازگاری با رهبر جبهه ملی، دکتر مصدق را گذاشت و به مرور راه خود را از نهضت ملی جدا کرد، کادرهای ورزیده و افراد متعهد حزب زحمتکشان از جمله دکتر محمدعلی خنجی از دکتر بقایی روی گردانده و به راه مصدق وفادار ماندند و چون هفته نامه «نیروی سوم» را به جای روزنامه شاهد ارگان تشکیلاتی خود قرار دادند به حزب نیروی سوم معروف شدند.

بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ که درباره ادامه راه مبارزه در حزب نیروی سوم اختلافاتی به وجود آمد، دکتر محمدعلی خنجی با صداقت و صرحت و اعتقاد هر چه تمام تر به ادامه راه مصدق و مبارزه پیگیر و همه جانبه علیه کودتاچیان و استبداد و تسلط استعمار پرداخت و به همین جهت در سالهای بعد از ۲۸ مرداد یا در زندان و یا در حال فعالیت مخفی و مبارزه بود. در این دوره، بخش عمده مبارزه دکتر خنجی در نهضت مقاومت ملی متمرکز بود و نقش عمده ای در تحریر مقالات روزنامه مخفی «راه مصدق» و سایر نشریات

• اعضای نهضت مقاومت ملی ایران (نفر دوم ایستاده از سمت چپ دکتر خنجی است)

۷۲۶

• اعضای حزب سوسیالیست ایران، به ترتیب از راست به چپ: مظفر ذوالقدر، دکتر محمدعلی خنجی، اللهیار صالح (رهبر جبهه ملی دوم)، دکتر یوسف جلالی، حسن خرمشاهی و غلامرضا تختی.

و اعلامیه‌های نهضت مقاومت ملی برعهده داشت. در این زمان بود که به دلیل نگارش مقاله ای کوبنده و شدید اللحن علیه دستگاه حاکم جابر در روزنامه مزبور با عنوان: «مجسمه ابوالهول کودتا در دانشگاه تهران نصب می شود». او را در زندان لشکر ۲ زرهی به بند کشیدند.

فعالیت دکتر محمدعلی خنجی در سالهای بعد از ۲۸ مرداد تا سال ۱۳۴۰ در «حزب سوسیالیست» متمرکز بود که این حزب را به همراه سایر مبارزانی که سالها با او همکاری داشتند از جمله غلامرضا تختی، دکتر مسعود حجازی، حسن خرمشاهی، دکتر ترابعلی براتعلی، دکتر ایرج وامقی، مهدی غضنفری، دکتر یوسف جلالی، دکتر احمد سپهری و مهندس عباس سنگانی به وجود آورده بود.

در دوران فعالیت نهضت مقاومت ملی، حزب سوسیالیست یکی از احزاب تشکیل دهنده این نهضت محسوب میشد و پس از آن که مبارزات ملی در سال ۱۳۳۹ تحت عنوان جبهه ملی ادامه پیدا کرد، حزب سوسیالیست یکی از بنیانگذاران فعالیت نهضت ملی در شکل جدید خود به شمار می آمد و در همان سال با شروع فعالیت جبهه ملی دوم، شادروان خنجی به عضویت شورای جبهه ملی دعوت شد. در این سالها او بارها به زندان کشیده شد؛ اما به مجردی که از زندان آزاد می گردید، سرسختانه، هدفهای ملی خود را که ناشی از عشق شدید او به ملت و وطن بود دنبال کرده و هیچگاه از پا نمی نشست و این امر موجب بازداشت‌های مکرر و در بند شدنهایش می گردید. سرانجام دفتر وکالتش را که تنها ممر معاش او بود تعطیل کردند.

در تاریخ پنج شنبه ۱۳۴۰/۱/۲۴ دکتر خنجی از طرف حزب سوسیالیست، «با توجه به ضرورت‌های تاریخی» و برای تأمین وحدت سازمانی جبهه ملی به صورت یکجانبه و بدون قید و شرط، انحلال این سازمان سیاسی را به نفع تشکیلات جبهه ملی اعلام کرد. وی در سال ۱۳۴۱ در اولین کنگره جبهه ملی، به عضویت شورای مرکزی انتخاب شد و در سمت مسؤول تعلیمات جبهه ملی، نقش عمده ای در تنظیم برنامه‌های تعلیماتی برعهده گرفت.

ایشان دارای تألیفات، ترجمه ها و مقالات بسیار بود که بسیاری از آنها در یورشهای مأمورین ساواک از بین رفته است. بجاست یادآور شویم، مقالات شادروان دکتر خنجی تنها محدود به نوشتارهایی نبود که با زیب نام او درخشش دوچندان داشتند، بل شماری از مقالات وی نیز بدون ذکر نام نویسنده از سوی جبهه ملی و یا با نام مستعار «روزبهان» در نشریات شاهد و نیروی سوم انتشار می یافت.

زنده نام دکتر خنجی در کنار تسلط تحسین انگیزش در تحلیل مسائل اقتصادی و اجتماعی و آگاهی بسیار در شناخت مکاتب سیاسی و فلسفی، بر زبان و ادب پارسی و عرب احاطه داشت و با زبانهای فرانسه، انگلیسی، آلمانی، ایتالیایی و روسی نیز آشنا بود. بخشی از تألیفات مرحوم دکتر خنجی در زیر ذکر می گردد:

- ۱- کتاب «ارزش» از انتشارات نیروی سوم ۱۳۳۰
 - ۲- ترجمه «توتم و تابو» اثر زیگموند فروید چاپ اول ۱۳۴۹- چاپ دوم ۱۳۵۱
 - ۳- ناسیونالیزاسیون (ملی کردن صنایع) ۱۳۵۸
 - ۴- بیانیه جبهه بین المللی ۱۳۵۸
 - ۵- سوسیالیسم و اخلاق ۱۳۵۸
 - ۶- رساله ای در بررسی تاریخ ماد و منشاء نظریه دیاکونوف ۱۳۵۸
 - ۷- کوروش ابرمرد تاریخ ۱۳۸۹
- سرانجام در روز ۵ بهمن ماه ۱۳۵۰ آفتاب حیات دکتر محمدعلی خنجی به غروب زوال رسید و در سن چهل و شش سالگی به طور ناگهانی درگذشت. یادش گرامی باد.

توجه! توجه!

مشترکین جدید و تمدیدکنندگان اشتراک لطفا به این اطلاعیه توجه کنند.

نظر به افزایش ناگهانی کاغذ و هزینه پست، به ناچار قیمت مجله به ده هزار تومان افزایش پیدا می‌کند. از این پس هزینه اشتراک یکمدهزار تومان خواهد بود.